

Виганий під доброю зорею

Начерк про біографію Василя Королева-Старого

До Василя Королева так добре причепився псевдонім «Старий», мабуть, тому, що манерою оповіді письменник нагадує добродушного дідуса. В цього дідуса завжди є кілька цукерок у кишені й багато цікавих оповідок на язиці. Такий дідусь багато всього прочитав за життя, а тому його історії щедро усипані цитатами й прислів'ями, а що навчався на ветеринара, то і наукових вкраплень там удосталь.

Непосидючим онукам він спочатку розкаже кілька оповідань про дітей. «Галюцинація», приміром, про маленьку й розумну пластунку, «Милосердний самарянин» — про хлопчика, який любив тварин, і тварини відповіли йому тим самим, або ж «Панахида» — про те, як важливо правильно вибрати ім'я для улюбленця — і про дещо більше.

Поволі оповідь із вигаданого перекочує в реальне — і непомітно для себе внуки вже слухають про пригоди самого оповідача і зустрічі з його доброю знайомою смертю.

Починає Василь Королів-Старий із дрібниць: як кілька разів за різних обставин ледь не розбився, падаючи з ровера, або не загинув й не покалічився, намагаючись сподобатись своїй пасії, як ледве одужав після хвороби й на одну тільки мить випередив блискавицю.

Сам письменник повторює, що життя — то боротьба. А юність — тим паче! Тож і всіляких неймовірних бувальщин знайдеться доста на ту пору. А з дорослішанням серйознішає не лише оповідач, а й небезпеки, що на нього чигають. Навчання, а потім робота ветеринаром — і не абиде, а в Тамбові — дали йому вдосталь приводів для зустрічі зі смертю. Вона дихала на письменника чадом і морозом, водила манівцями і тягнула під кригу. А все ж розминулися. Василь Королів, по печінки ситий гостинністю тих країв, повернувся в Україну.

Тут помалу ветеринарна царица відступила на другий план, натомість з'явилася праця літературна. Письменник працював редактором у виданнях «Рада» і «Час», а крім того з понад тридцятьма псевдонімами опублікував безліч статей із оглядами книжок.

Ніби між іншим Королів-Старий згадує, як навчався з Петлюрою, бо ж історія про нього для іншої нагоди. Та й загубиться вона у спогадах про Визвольні змагання — от де смерть назирці ходила за кожним. Моменти про обстріли і цілі дні в укриттях під гул війни внуки слухають особливо уважно. Надто вже звична їм ця картина, надто чітко постає в уяві, надто знайомо звучить ця історія.

Галюцинація

Рожева, свіжа й кругленна, мов золота ренета, котилась по розлоному попівському подвір'ю, немов кулька на більярді, попівна Ержа.

Здоровля, юність, сонце й тепло родинного кубельця наповнювали її непочуваемим почуттям повної радості з життя. Не потребувала нічого надзвичайного, лише можливого й приступного: невгомного руху, покрику, сміху й розкидання на всі боки енергії, яка пирскала з неї нестримним каскадом. Тому не ходила, лиш — носилась від одної справи до другої, з одного місця на інше, а тимчасом ще страшенно, невдержимо кортіло покотитись колобком з одкосу пивниці, підстрибнути кілька разів серед просторого двору й так високо, щоб ніжки затріпотали, як серце у дзвоні, або на всю рожеву пащечку гукати до синього лісу, що так приманчиво кличе на свою мураву, оздоблену запашними полуницями й тугими грибами. Але... Ержа не маленьке вже дитятко, майже панна, поважна особа, старша пластунка, якій на весь сьогоднішній день звірено ціле господарство!

А в господарстві — птиці, свині, корови, двоє лошаток, а також двоє слуг, про яких не можна забути ні на мить. До того ж кожної хвилини хтось приходить потрібуючи «нянька» чи «мамку». А що їх нема, то багато справ мусить розв'язувати самотужки Ержа. Отже, треба будь-що-будь триматись в такому відповідальнім становищі з почуттям власної гідності!

Єдина річ, з якої законно робити пустощі, — спів. І Ержа з самого рана співає, мов стрибаюча берегулька, жартобливих пісеньок. Та чогось на цілісенький день прилипла на язик п'яницька пісенька, що так сама й вивирається з уст:

...«Ой, кужелю, мій кужелю,
Робити я не здужаю!
До кужеля — рука дріжить,
А чарочку добре держить!»...

Почала літати з тим «кужелем» від пробудження й, певне, вже не відв'яжеться від нього аж до повороту тата й мами з Мункача...

О!.. Вже й сонце пішло купатись за річку. Незабаром повернуться й любі. Буде радість: навезуть подарунків, несподіванок і солодощів... Добре! Та ж і Ержа не лишиться в боргу! Вона зробить татусеві нечekanу вечерю: «верещаку»! Як часто няньо згадував про ту страву, що найдужче за все смакувала йому «на Вкраї-ї-ні да-а-

лекій»! Ержа має від товаришки емігрантки рецепту й не пропустить цієї нагоди порадувати татуса смашною несподіванкою. Вже все приправлено, тільки треба в комору по сушені сливи...

Але ж — досада!.. Он, Іштван — «директор над поросятами» знов кудись відскочив: певне, до керту* на бистриці!..

— Іштване!.. Чи знаєш, що поросята никауть крумплі**. І так підлі суть***, а ти пускаєш на них свинят!.. Дивись! — дзвенить по всьому саду Ержин голос. — «Чу-чу!...».

Щойно скінчила з поросятами, й знов розлетілась до комори, — принесло тютку Панасюрчиху: прийшла по раду на доччину неміч. Лікарська рада... що тут скажеш? Але пластун мусить знати все й із кожної життєвої труднощі враз повинен знайти найліпший вихід і кожному допомогти в біді. Порадила. А тютка ще просить:

— Я би'м так любила... Напишіть, моя солодка, листа до сестри. Вона мені загнала листа з Пряшова ще перед святами, а я й доси...

Написала листа та ще погомоніли — а вже й надворі споночіло. Ах, сливи ж!..

Вхопила Ержа кошачок і, як кегельбаном, покотила просто до комори, що стояла далеченько, аж за садом.

* Город (діал.). — Тут і далі прим. упоряд., якщо не зазначено інше.

** Їдять картоплю (діал.).

*** Слабкі ростуть (діал.).